

Danmark og EU i 30 år

2. oktober 1972

27. februar 1986

2. oktober 1972
Ja til EF-medlemskab

27. februar 1986
Ja til EF-pakken

2. juni 1992
Nej til Maastricht-traktaten

18. maj 1993
Ja til Maastricht-traktaten og Edinburgh-afgørelsen

2. juni 1992

18. maj 1993

28. maj 1998
Ja til Amsterdam-traktaten

28. september 2000
Nej til den fælles valuta euroen

28. maj 1998

28. september 2000

EU

FRA IDÉ
TIL KONVENT

INDLEDNING

FÆLLES BESTELLING
ARTIKEL 1. (MILJØ)

Klassesæt kan rekvireres ved at kontakte Europa-Kommissionen på faxnr. 3311 1203 eller pr. e-mail: eu@europa-kommissionen.dk

Danmark og EU i 30 år

Dette er den anden profilavis af i alt tre, som Europa-Kommissionen udgiver i dette halvår. I september udkom den første, som handlede om, hvordan EU fungerer. Efter topmødet i København i december 2002 udkommer den tredje, der vil handle om EU og de nye medlemsstater.

God læselyst!

EUROPA-KOMMISSIONEN
Repræsentation i Danmark
Højbrohus, Østergade 61
Postboks 144
1004 København K

Ansvarshavende redaktør
Presse- og informationschef
Lotte Ustrup Christensen

Redaktion
Kreab
Ole Vigant Ryborg

Tegninger: Jon Skræntskov
Foto: Scanpix
Layout: Lofi A/S
Tryk: KLS Grafisk Hus
Oplag: 50.000

Artiklerne dækker ikke nødvendigvis Europa-Kommissionens holdninger. Anvendelse af citater er tilladt mod behørig kildeangivelse.

Europa-Kommissionen på internettet:
www.europa-kommissionen.dk

Winston Churchill
(1874-1965),
britisk premierminister
1940-45 og 1951-55

“Fra Stettin ved Østersøen til Trieste ved Adriaterhavet har et jerntæppe sænket sig på tværs af kontinentet. Bag denne linje ligger hovedstæderne i de gamle central- og østeuropæiske stater – Warszawa, Berlin, Prag, Wien, Budapest, Beograd, Bukarest og Sofia ... Dette var sandelig ikke det befriede Europa, vi kæmpede for at opbygge.”

Den britiske premierminister Winston Churchills glæde over sejren over nazi-Tyskland varede kun kort, og allerede den 5. marts 1946 kunne han konkludere, hvordan krigen havde delt det europæiske kontinent. I en tale på Westminster College i Fulton, Missouri, introducerede Churchill det begreb, der kom til at præge Europa gennem et halvt århundrede: jerntæppet.

Churchill var skuffet over at se, hvor svært det var for landene i Europa at enes om kontinentets genopbygning efter afslutningen af 2. verdenskrig. Hans ønske og drøm var et forenet Europa, men udviklingen gik i den modsatte retning.

På trods af en netop overstået totalt ødelæggende krig, så var de enkelte lande i Europa fokuseret på national genopbygning – ikke alene økonomisk, men mindst lige så meget politisk og moralsk genopbygning.

Nationale ambitioner stod i forgrunden, og kun meget få europæiske politikere forestil-

lede sig i årene efter 2. verdenskrig, at det var europæisk enighed – politisk og økonomisk – der skulle vise sig at være den medicin, som kunne sikre kontinentet en enestående lang periode med både fred, stabilitet og økonomisk vækst.

Churchill var en undtagelse, og den 19. september 1946 var han med en tale i Zürich en af de første ledende europæiske politikere, der talte om behovet for europæisk enighed:

“Hvis vi skal skabe Europas Forenede Stater, er vi nødt til at begynde nu,” sagde Churchill.

Hans tale blev mødt med kritik, og det var stort set kun stifteren af den europabevægelse, som eksisterede allerede inden krigen, grev Coudenhove-Kalergi, der lykønskede Churchill med talen.

“Nu, hvor De har taget spørgsmålet op, kan regeringerne ikke længere ignorere det,” skrev han i et brev til Churchill. Han fik ret.

Økonomisk integration

Vejen hen imod et politisk forenet Europa blev både væsentligt længere og politisk mere besværlig, end både Churchill og Coudenhove-Kalergi havde forestillet sig i 1946.

Begge havde primært som ambition at skabe et Europa, hvor landene var politisk forenet med hinanden, mens ideer om økonomisk integration blev opfattet som mindre interessante.

Det første forsøg på at skabe et politisk Europa kom kun et par år efter Churchills tale, hvor en gruppe lande enedes om at skabe Europarådet.

1957

Rom-traktaten
undertegnes

1958

Europa-Parlamentet etableres i
Strasbourg som “Forsamlingen”

Men forsamlingen, der fik hovedsæde i den fransk-tyske by Strasbourg, viste sig hurtigt i lige så høj grad at være en platform for europæisk uenighed som for europæisk enighed. Stort set samtidig med Europarådet etableredes forsvarsalliancen NATO, og derved flyttede de reelle beslutninger vedrørende vesteuropæisk udenrigs- og forsvarspolitik fra Strasbourg til NATO-alliancens hovedkvarter i Bruxelles. Dermed var Europas politiske enighed for en lang periode ind i fremtiden deponeret i en alliance, hvis ubestridte leder var det lidet europæiske land Amerika.

Mens europabevægelsen og enkelte ledende politikere som Churchill kæmper for etableringen af et europæisk politisk fællesskab, så arbejder franskmanden Jean Monnet med helt andre planer.

Den franske tidligere cognachandler var manden, der allerede inden 2. verdenskrig helligede sit liv til at skabe europæisk enighed. Under krigen var Monnet bosiddende i London, og i dagene inden Hitler snød hele den franske armé ved at gå gennem Belgien og dermed komme ind bag Maginot-linjen, havde Monnet forgæves forsøgt at overbevise den daværende franske regering om, at man burde indgå en union med Storbritannien – ikke alene en politisk, men også en monetær union. Tanken dengang var, at en sammenlægning af staterne Storbritannien og Frankrig skulle afskrække Hitler fra at invadere. Briterne var gået med på ideen, men Paris sagde nej.

Mens nogle politikere i årene efter krigen forsøgte sig med tanken om en politisk union, var Monnet allerede nået til den konklusion, at vejen frem var etableringen af et tæt økonomisk samarbejde.

Monnet blev efter krigen chef for det kontor, der skulle stå for arbejdet med at genopbygge Frankrig. Arbejdet med det, der i Frankrig blev kaldt "Planen", gav Jean Monnet stor indsigt i både Frankrigs og nabolandenes økonomiske problemer. Fra den omfattende Marshall-hjælp skulle landene i Europa gradvist overgå til almindelig markedsøkonomi, og alle frygtede, hvilke nationale konsekvenser en sådan overgang ville få.

Jean Monnet mente, at der burde etableres et europæisk samarbejde om produktion og salg af både kul og stål. Han fik den franske udenrigsminister, Robert Schuman, med på ideen, og den 9. maj 1950 lancerede Schuman tanken om, at Tyskland og Frankrig skulle samordne deres produktion af kul og stål. Andre lande blev også indbudt til at deltage, og i 1952 havde man skabt Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab (EKSF) med deltagelse af yderligere fire lande – Italien, Belgien, Nederlandene og Luxembourg.

Jean Monnet
(1888-1979), tv., og
Robert Schuman
(1886-1963)

DEN STAND HAFTIGE NATIONAL STAT

Storbritannien deltog ikke i samarbejdet, og begrundelsen var, at briterne ikke kunne acceptere at overdrage hånds- og halsret over britiske miner til en europæisk overstatslig myndighed som den, der skulle oprettes som et led i EKSF-samarbejdet.

Vælgerne havde afvist den europæiske premierminister Churchill, og den nye premierminister fra arbejderpartiet Labour afviste deltagelse i EKSF-samarbejdet med ordene: "Vi vil selv bestemme lukningen af vore miner."

Den nationale selvbestemmelse – eller den nationale suverænitæt, som den også kaldes – var et afgørende argument for det britiske nej til at deltage i EKSF.

Abonnér gratis på EUROPA

Europa-Kommissionens Repræsentation
udgiver hver måned nyhedsbrevet EUROPA,
som udsendes gratis til interesserede.

Læs EUROPA på

• www.nyhedsbrev-europa.dk/
eller send navn og adresse til
europa@kreab.com, hvis du ønsker at modtage
den trykte udgave af EUROPA.

1972

Den 2. oktober – dansk folkeafstemning
om EF-medlemskab

Ja - 63,4 %
Nej - 36,6 %

1973

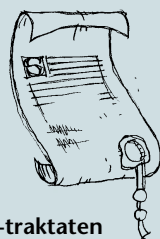
Danmark, Irland og Storbritannien
indtræder i EF

1979

EF's valutasarbejde
EMS'en indføres

DEN STAND HAFTIGE NATIONAL STAT

Rom-traktaten
undertegnes i 1957

Rom-traktaten

Med den belgiske udenrigsminister Paul-Henri Spaak i spidsen lykkedes det at få udbygget EKSF-samarbejdet, og den 25. marts 1957 kunne Rom-traktaten underskrives. De områder, som de seks underskrevende lande – Tyskland, Frankrig, Italien, Belgien, Nederlandene og Luxembourg – skulle samarbejde om, var alle økonomiske. Men for den, der fulgte samarbejdets karakter, var der ingen tvivl om, at det for mange var de politiske og ikke de økonomiske perspektiver ved samarbejdet, som var den egentlige motivation.

Politiske bagtanker

Kombinationen af økonomisk handling og politiske bagtanker kom til at præge den gradvise udbygning af det europæiske samarbejde, som blev indledt i starten af halvtredserne. Først i forbindelse med murens fald og den tyske genforening 40 år senere kom tanker om en europæisk politisk union igen op til overfladen som et egentligt, bredt politisk ønske.

Da der ved en konference i Messina i juni 1955 blev taget initiativ til at udvide samarbejdet om kul og stål til at omfatte atomenergi og skabelsen af et indre marked, så var det igen de økonomiske argumenter, der talte.

Udenrigsministrene fra de seks EKSF-lande forholdt sig i Messina mere eller mindre tvivlende over for ideen om at udbygge samarbejdet. De havde også inviteret deres britiske kollega, og han og hans embedsmænd var overbeviste om, at tanker om at udbygge Kul- og Stålfællesskabet var dødfødte.

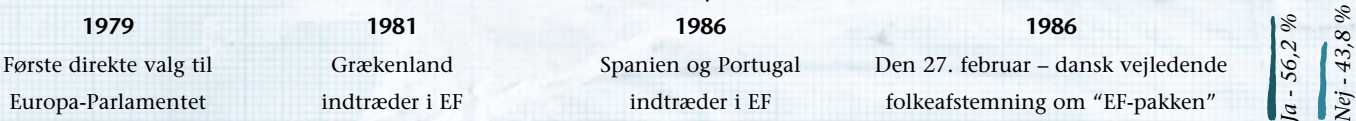
“Planerne bliver ikke til noget, og hvis de gennemføres, vil de ikke lykkes,” lød det konkluderende i et telegram, som den britiske delegation sendte hjem til London, da det blev klart, at udenrigsministrene fra de seks lande klokken fire om natten var endes om at igangsætte arbejdet med at få udbygget deres samarbejde. Det skulle vise sig at være en britisk fejlbedømmelse af enorme dimensioner.

Allerede året efter underskrivelsen af Rom-traktaten blev der taget flere initiativer, som tydeligt viste samarbejdets politiske karakter. Rom-traktatens arbejde skulle blandt andet følges af en parlamentarisk forsamling, og her blev deltagerne placeret efter politisk observans – ikke efter nationalitet, sådan som det normalt var kutyme. 1958 blev også året, hvor den uafhængige EF-Domstol blev oprettet, og endelig blev der afholdt en konference i Stresa i Italien, hvor hele tanken om en fælles europæisk landbrugspolitik blev grundlagt. Argumenterne handlede om forsyningssikkerhed og om behovet for at sikre, at landbefolkningen ikke skulle begynde en indflytning til byerne, hvis der var flere penge at tjene derinde.

Den fælles landbrugspolitik
har altid været en
væsentlig del af EF-/EU-samarbejdet

Som så ofte senere var der også med den fælles landbrugspolitik behov for stor tålmodighed, før tanker blev omsat i handling. Selv om ideen blev lanceret i 1958, blev EF's fælles landbrugspolitik først en realitet i 1962.

Jens Otto Krag (1914-1978),
Statsminister
1962-68 og 1971-72

Den danske suverænitæt

Mens den danske interesse for Schuman-planen var begrænset på grund af dansk mangel på de to råstoffer – kul og stål – så var der til gengæld dansk fokus på Messina-konferencen og det arbejde, der fulgte. Ikke så meget af hensyn til en dansk politisk interesse for og vision om at deltage i det politiske projekt med at få forenet Europa. Den danske interesse i projektet skyldtes stort set udelukkende briternes interesse.

Formelt var Danmark suverænt og kunne gøre, som vi ønskede. Men reelt havde danske politikere deponeret den danske suverænitæt i London.

Den danske interesse for etableringen af Det Europæiske Fællesskab kølnede i takt med Storbritanniens, og da den britiske handelsminister Reginald Maudling indkaldte til forhandlinger om et alternativ til Rom-traktaten, så var Danmark øjeblikkeligt på plads. Danmarks nyudnævnte udenrigsminister Jens Otto Krag ledte forhandlingerne om Danmarks deltagelse i Den Europæiske Frihandelssammenslutning, EFTA, der blev dannet som modvægt til EF.

Arbejdet med EFTA blev sat i gang i 1959 og færdiggjort året efter. Men briternes tro på og engagement i projektet var fra starten begrænset, da EFTA's øvrige medlemskreds bestod af små europæiske lande.

Briternes hovedinteresse var stadig de store markeder i Tyskland, Frankrig, Italien og Benelux, og det britiske diplomati måtte med bekymring se på, hvordan det, som briterne havde spået aldrig ville komme til at fungere, faktisk fungerede fint.

Briterne fik kolde fødder, og den 9. august 1961 ansøgte Storbritannien om medlemskab af EF. Dagen efter demonstrerede danske politikere, at den danske suverænitæt var ren fiktion og indleverede en dansk ansøgning om medlemskab.

Veto mod fornuftsægteskab

Forhandlingerne om britisk EF-medlemskab gik i vasken. Efter en pause fra politik var den franske befrielsehelt general de Gaulle vendt tilbage til fransk politik på posten som præsident, og han nedlagde veto mod britisk medlemskab. Den 14. januar 1963 tager han endegyldigt bladet fra munden og erklærer, at Storbritannien efter Frankrigs opfattelse vil med i EF-samarbejdet af de forkerte årsager. Den holdning holder de Gaulle fast i, og først efter hans død bliver det muligt for Storbritannien at indlede forhandlinger om medlemskab. Det sker i 1967 med fornyede ansøgninger om medlemskab fra Storbritannien, Danmark, Norge og Irland.

Storbritanniens indtræden i EF var én af årsagerne til, at Danmark gik samme vej

I den mellemliggende tid holder København sig tæt til London. For selv om de Gaulle er afvisende over for den britiske EF-ansøgning, så er han det ikke over for den danske. Men for at holde sammen på EFTA-samarbejdet forklarer den britiske regering i direkte vendinger, hvordan dansk enegang i forbindelse med medlemskab af EF vil kunne skabe store problemer for dansk eksport til det engelske marked, og Danmark følger endnu en gang Storbritannien.

Ja til det økonomiske

Medlemskabsforhandlingerne afsluttes i begyndelsen af 1972, og den 2. oktober samme år skal danskerne tage stilling til EF-medlemskabet ved en folkeafstemning. I årene inden den danske folkeafstemning har de seks EF-lande arbejdet med planer om at udbygge samarbejdet yderligere. Den luxembourgske premierminister Pierre Werner udarbejder en plan for etableringen af en økonomisk og monetær union, og belgieren Etienne Davignon arbejder sideløbende med en plan om etableringen af et udenrigspolitisk samarbejde.

(fortsættes side 08)

1987

"EF-pakken"
træder i kraft

1992

Maastricht-traktaten undertegnes – og EF bliver til EU

1992

Den 2. juni – dansk folkeafstemning om Maastricht-traktaten

Ja - 49,3 %
Nej - 50,7 %

TILBAGE BLIK

Roy Jenkins, formand for Europa-Kommissionen 1977-1981, fortæller om sin erfaring med Danmark: Ved en af de tidligere lejligheder, hvor Danmark var formandskabsland, havde jeg taget hul på mit andet år som formand for Europa-Kommissionen. De to lande, der havde haft formandskabet før Danmark, var Storbritannien og Belgien. Selv om førstnævnte er mit eget land, fandt jeg dets europæiske entusiasme for beskeden, medens sidstnævnte næsten var for føderalistisk selv for mig. Jeg skrev i min senere udgivne dagbog:

“Denne rejse til Danmark var et af de bedste officielle åbningsbesøg i hovedstæderne. Både de to centrale ministre og adskillige andre var så absolut værd at tale med; de forsøgte ikke at lægge skjul på vanskelighederne, og såvel den danske stat [med 'den danske stat' mente jeg dronningen og hendes hof] som den danske regering viste, at de til lagde Kommissionen stor betydning.”

De 'centrale ministre' dengang var den socialdemokratiske statsminister Anker Jørgensen og udenrigsminister K. B. Andersen. I den sidste uge af det danske formandskab var jeg vært ved en middag i mit hjem i Bruxelles for at markere påskønnelsen af K. B. Andersens indsats som formand for Ministerrådet. Til stede var også Niels Erbsøll, som netop havde foretaget skiftet fra posten som Danmarks faste repræsentant til jobbet som generalsekretær for Ministerrådet – en post,

han bestred med glans i mange år – og Gunnar Riberholdt, hans efterfølger som Danmarks faste repræsentant. Jeg skrev:

“Danskerne var venlige og fornuftige, som de næsten altid er. Halvt i spøg tilskrev de Danmarks velstand [Danmark var det rigeste land i EF] den kendsgerning, at landet aldrig havde haft nogen nævneværdig industri, det kunne køre i sæk: ingen kul, ingen stål, ingen tekstiler, ingen skibsbygning eller anden sværindustri. Alt blev opnået med svin, øl og porcelæn!”

Vi fulgte briterne ind i EF

Det var flæsket, der fik danskerne ind i EF, bliver det hånligt sagt om folkeafstemningen i 1972. Men i dag holder to tilhængere fra dengang stadig fast i, at et nej havde været et hårdt slag for dansk velfærd.

Sent om aftenen den 2. oktober 1972, da det danske ja til EF var en kendsgerning, forlod daværende minister for udenrigsøkonomi Ivar Nørgaard Christiansborg. “Jeg forlod Folketinget om natten og gik dér i mørket langs muren. Og lidt fremme så jeg en gruppe unge EF-modstandere, der stod og hujede og lavede en masse larm i gaden. Så tænkte jeg lige: 'Nå for pokker, hvad sker der nu?' Men da jeg gik forbi, kiggede de bare på mig og sagde: 'Hej Ivar'. Og det var det.” Ivar Nørgaard synes, anekdoten fortæller noget om, at kampagnen op til folkeafstemningen i 1972 slet ikke var så uforsonlig, som mange mener. “Tonen var meget urban i de kredse, hvor jeg færdedes,” som han siger.

EF-modstandere har indvendt, at danskerne blev skræmt til ja'et af politikernes forudsigelser om arbejdsløshed og mistede eksportindtægter og af erhvervslivets trusler om at flytte arbejdspladser udenlands. Men Ivar Nørgaard vil ikke være med til at tale om skræmmekampagne. “Vi var nogle stykker, der lagde overordentlig meget vægt på den økonomiske side. Og det var nok problemet: at tilhængere og modstandere ikke helt diskutererede det samme. Det hele afhang af,

hvad Storbritannien gjorde,” siger han. Analysen af briternes afgørende betydning for den danske debat er også en, Jens Christensen kan tilslutte sig. I 1972 arbejdede han i kampagnens forreste linje som departementschef i Udenrigsministeriet.

Modsat sin daværende politiske chef opfattede han kampagnen som hård. “Det var noget, man ikke havde prøvet før. Der havde været folkeafstemninger om jordlovene og valgretsaldere, men aldrig om noget, der var så bredt og havde så lang rækkevidde ud i fremtiden som et EF-medlemskab,” siger han. “Det var også en ulempe, at de fleste af politikerne ikke vidste nok om sagen. Modstanderne havde imidlertid læst på lektien – især de unge socialdemokrater som Ritt Bjerregaard og Svend Auken. Og så var de jo unge og mere charmerende end de gamle politikere. Så der blev kamp,” fortæller han.

Både Nørgaard og Christensen var i 1972 overbeviste om, at danskerne ville sige ja. “Vores økonomiske situation var jo så afhængig af et ja. Et nej ville have krævet omfattende omlægning af eksporten. Så i dag vil jeg nok sige, at det var lidt af en skræmmekampagne i den forstand, at der blev sagt: 'Pas på, det får konsekvenser, hvis vi siger nej.' Samtidig kunne man love, at vi ville få 2-3 milliarder mere på handelsbalancen allerede det første år i EF,” siger Jens Christensen.

Det var med blikket rettet mod briterne, at danskerne satte kryds ved ja. Med rette, mener Jens Christensen. “Dels havde briterne stadig lidt af en heltestatus som befrielse fra krigen. Men det, som folk kan have meget svært ved at forstå i dag, er den enorme betydning, vores landbrugseksport spillede i overvejelserne. I 1960 var to tredjedele af dansk eksport relateret til landbruget, og briterne aftog mere end halvdelen af den. Og det var jo i den virkelighed, at beslutningen om at søge EF-medlemskab blev taget,” siger han.

Det er 30 år siden, vi sagde ja til EF. Og meget er fortid. Men hvad byder fremtiden på? To fremtrædende danske europæere kigger her i krystalkuglen. De er begge medlem af Konventet om Den Europæiske Unions Fremtid, der lige nu arbejder intenst på at forme fremtidens europæiske fællesskab.

Hvordan tror du, EU ser ud om ti år?

Jens-Peter Bonde:

"Så håber jeg, at det er forvandlet til et samarbejde mellem alle Europas lande, som er meget slankere end i dag. Det vil sige, at det koncentrerer sig om det, der går over grænserne, og lader alle andre opgaver ligge i medlemslandene. Og at det, der er tilbage i Bruxelles, foregår åbent og demokratisk. Det er mit håb. Men det kan også gå meget værre, så endnu mere magt samles i Bruxelles, og der ikke sker en reel åbning og en reel demokratisering, men endnu mere magt flyttes fra folkevalgte og vælgere til embedsmænd, ministre og lobbyister."

Henning Christophersen:

"Det vil være et større EU end i dag – med mindst ti nye medlemslande. Vi vil have et EU med stærkere og mere demokratiske institutioner. Europa-Parlamentet vil have mere indflydelse, og jeg tror også, at Ministerrådet vil arbejde meget mere åbent. Vi vil formentlig også se en klarere arbejdsdeling mellem medlemslandene og EU, så EU koncentrerer sig om de store linjer, hvor der virkelig er idé i at arbejde sammen. Samtidig vil der være en række områder, hvor der ikke er nogen grund til, at EU skal gå ned i alle detaljer, og som medlemslandene derfor selv må klare."

Hvad er danskernes forhold til EU om ti år. Vil vi nogensinde lære at elske EU?

Jens-Peter Bonde:

"Jeg tror enten, der sker en kollaps, eller også bevæger vi os ad den vej, jeg lige beskrev. Det er utænkeligt at forestille sig, at EU fortsat centraliserer og bureaukratiserer. Så sker der et brud. Måske bliver det Dan-

mark, Storbritannien og Sverige, der sætter bruddet i gang, det ved jeg ikke. Men en fortsættelse af det, vi kender, det tror jeg ikke er muligt. Så svaret må være, at enten har danskerne fået et nyt Europa, som de kan lide, eller også har vi brudt med det nuværende EU."

Henning Christophersen:

"Naarj – men det er jo sådan set heller ikke nødvendigt. Jeg er overbevist om, at vi om ti år er 100 % med i hele samarbejdet. Jeg tror også, at flere og flere mennesker vil være engagerede i, hvad der sker – det er jo karakteristisk, at det i dag især er de unge, der er optagede af og interesserede i, hvad der sker i det europæiske samarbejde."

Har vi stadig de fire forbehold om ti år?

Jens-Peter Bonde:

"Jeg håber, de er blevet overflødige, fordi ethvert land har fået mulighed for at deltage i det samarbejde, de vil. Så man ikke mere taler om forbehold og undtagelser, men om forskellige fleksible samarbejds måder. Det er i hvert fald helt nødvendigt, når man udvider EU med lande, der er ti gange fattigere end de nuværende medlemslande."

Henning Christophersen:

"Nej. Senest til den tid vil man have indset, at de kun skader os selv. Faktisk tror jeg, at det er meget sandsynligt, at de er væk om fem år."

Hvis danskerne skulle stemme om EU-medlemskab i morgen, hvad ville resultatet så blive?

Jens-Peter Bonde:

"Jeg tror, det ville blive et ja. Danskerne ser ikke noget alternativ til EU-medlemskab. Men det er ikke udtryk for, at de elsker det. Det er udtryk for, at Bruxelles regerer det meste af Europa. Og derfor er det heller ikke løsningen for mig at få Danmark ud af EU, men at få det udemokratiske ud af Europa."

Henning Christophersen:

"Det ville ikke blive meget forskelligt fra resultatet i 1972. Jeg vil tro, at to ud af tre ville stemme ja."

ET KIG I KRYSTALKUGLEN

Jens-Peter Bonde, JuniBevægelsen, medlem af Europa-Parlamentet siden 1979.

Henning Christophersen, tidligere udenrigsminister (1978-1979), finansminister (1982-1984) samt medlem af og næstformand for Europa-Kommissionen (1985-1995). I dag den danske regerings repræsentant i Konventet om Den Europæiske Unions Fremtid.

DEN STAND HAFTIGE NATIONAL STAT

(fortsat fra side 05)

Begge planer får indflydelse på den danske debat, og op til folkeafstemningen er situationen i høj grad sådan, at ja-siden anvender økonomiske argumenter for dansk medlemskab, mens nej-siden anvender politiske argumenter mod medlemskabet. Løfter om flere arbejdspladser og faldende priser anvendes af ja-siden, mens nej-siden maler et billede af nationalstatens endeligt.

To tredjedele af vælgerne stemmer ja, og fra den 1. januar 1973 er Danmark medlem af EF.

Vejledning til vælgerne ved folkeafstemningen i 1972

Europa i krise

Starten af det danske EF-medlemskab bliver alt andet end lykkelig. De økonomiske løfter fra valgkampen bliver alle gjort til skamme, da verden rammes af oliekrisen, som lægger en meget kraftig dæmper på den økonomiske aktivitet i Europa. Økonomien er fra begyndelsen drivkraften i det europæiske samarbejde, og med dårlig økonomi er det, som om motoren i den europæiske integration også går i stå.

To år efter Danmarks tiltræden søger Grækenland om optagelse i EF, og i 1977 kommer der ansøgninger fra Spanien og Portugal. Det er fattigere lande og nye demokratier, og lysten til at invitere landene indenfor er begrænset – især når det gælder Spanien og Portugal. Grækenland bliver EF-medlem i 1981, og Spanien og Portugal bliver først medlemmer i 1986 efter meget langvarige forhandlinger.

Fra midten af halvfjerdserne til midten af firserne er EF-samarbejdet præget af intern uenighed og stridigheder om især penge. Hvilke lande skal betale hvor meget for deltagelse i EF-samarbejdet? Hvem skal have del i udbetalingerne fra EF-kassen? Det er et par af hovedtemaerne i en periode, hvor Europas mest højtråbende politiker er den britiske jernlady – Margaret Thatcher.

Jacques Delors, formand for Europa-Kommissionen 1985-1995

Ny dynamik

Den 1. januar 1985 begynder den tidligere franske finansminister Jacques Delors på et nyt arbejde. Han er udnævnt til formand for Europa-Kommissionen, og han er en mand med både ideer, ambitioner og politisk opbakning fra såvel den tyske forbundskansler Helmut Kohl som den franske præsident François Mitterrand.

Delors spiller ikke tiden. Han har en plan om, at den europæiske økonomi kan genoplives, hvis der kan skabes enighed om at virkeliggøre de planer om et indre marked, som blev sat i gang i slutningen af halvtredserne, men som aldrig blev gennemført fuldt og helt.

Den 14. juni præsenterer Delors sine planer i form af en hvidbog med titlen "Gennemførelse af det indre marked. Hvidbog fra Kommissionen til Det Europæiske Råd". To uger senere bliver både statsminister Poul Schlüter og premierminister Margaret Thatcher taget på sengen, da de ankommer til EF-topmøde i Milano. På vejen til Milano diskuterer Schlüter planerne om det indre marked med udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen. De er enige om, at det ikke vil lykkes det italienske EU-formandskab at få indkaldt en regeringskonference for at udarbejde en traktat, der skal gøre det muligt at vedtage alle regler om det indre marked med kvalificeret flertal.

Om bord på flyvevåbnets Gulf Stream-fly forsikrer de to danske politiske ledere hinanden om, at vetoet vil forhindre planerne i at blive til virkelighed. Men de tager grueligt fejl. Regeringskonferencen indkaldes, og kun seks måneder senere kan EF-landene ved et topmøde i Luxembourg afslutte forhandlingerne om den traktat, der får navnet den europæiske fælles akt – i Danmark kendt som "EF-pakken".

Muren falder

På kun seks måneder er regeringens modstand mod det indre marked vendt. Men Schlüter og Ellemann-Jensen har forregnet sig, for da de vender hjem til Danmark med EF-pakken, viser det sig, at den ikke kan samle flertal blandt Folketingets partier. Både Socialdemokratiet og de radikale er imod dele af pakkens indhold, og statsminister Poul Schlüter vælger til sidst at sende EF-pakken til en vejledende folkeafstemning i februar 1986.

Mønstret ved afstemningen blev en gentagelse af debatten fra 1972. Ja-siden argumenterede med de økonomiske fordele ved det indre marked, som ville blive en realitet med EF-pakken, mens nej-siden argumenterede med, at EF-pakken var et endeligt farvel til vetoet og et stort skridt i retning af Europas Forenede Stater.

Nej-sidens politiske argumenter var så kraftige og effektfulde, at statsminister Poul Schlüter i den afsluttende tv-debat inden afstemningen spillede en trumf ud, som han siden skulle fortryde mange gange. "Unionen er stendød, hvis I stemmer ja til EF-pakken," lovede statsministeren.

Schlüters løfte holdt i godt et år. Så tog en række økonomers og politikeres argumenter overhånd. De argumenterede for, at et egentligt indre marked ikke kunne fungere ordentligt, hvis der ikke også var en fælles mønt. Påstanden blev klart afvist af både Thatcher og Schlüter, men ved EF-topmødet i Hannover i juni 1988 kom de to endnu en gang i mindretal.

Et flertal ønskede at nedsætte et udvalg, der skulle se på mulighederne for at etablere en fælles EF-valuta, og Thatcher og Schlüter kunne ikke protestere mod nedsættelsen af et udvalg. Belært af erfaringerne fra tidligere med en problematisk dansk debat valgte den danske statsminister dog en udlægning af Hannover-topmødet, som adskilte sig væsentligt fra mange andres:

"Det er lykkedes Danmark og Storbritannien at få begravet planerne om en fælles EF-valuta i et udvalg," sagde statsministeren ved afslutningen af Hannover-topmødet.

Ingen kan vide, om planerne om Den Økonomiske og Monetære Union (ØMU'en) var blevet til virkelighed, hvis Berlin-muren var blevet sammen med jerntæppet. Men i november 1989 gik efterkrigstidens europakort i opløsning, og på rekordtid blev det delte Tyskland genforenet – meget mod både fransk og britisk vilje.

Med et genforenet Tyskland var der røkket ved magtbalancen i EF, og det førte til en situation, hvor flere lande, som tidligere havde været skeptiske over for en politisk udbygning af EF-samarbejdet, ændrede holdning og ønskede en sådan udbygning for at kunne "binde" det genforenede Tyskland fast i en europæisk konstruktion.

I april 1990 blev EF-landene enige om, at ØMU-planerne skulle udbygges til også at omfatte en politisk union, og otte måneder senere indledtes arbejdet med at skrive to nye traktater.

Forhandlingerne varede et år og blev afsluttet i Maastricht i december 1991. For første gang siden de kuldsejlede planer om et europæisk forsvarsfællesskab i slutningen af 1940'erne havde Europa sat det politiske samarbejde på dagsordenen. Maastricht-traktaten indeholdt planer om en fælles europæisk mønt, en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, fælles europæisk rets- og politisamarbejde og endda planer om på længere sigt at etablere et fælles europæisk militært samarbejde. Planerne var omfattende og ambitiøse, og de politiske arkitekter bag dem var overbeviste om, at de havde folkets opbakning.

Da Uffe Ellemann-Jensen om natten efter afslutningen af Maastricht-forhandlingerne blev spurgt, om han troede, at danskerne ville stemme ja til Maastricht-traktaten, svarede udenrigsministeren:

"De siger ikke bare ja – de siger ja tak." Han tog fejl.

1998
Den 28. maj – dansk folkeafstemning
om Amsterdam-traktaten
Ja - 55,1 %
Nej - 44,9 %

2000
Den 28. september – dansk folkeafstemning
om deltagelse i den fælles valuta euroen
Ja - 46,8 %
Nej - 53,2 %

DEN STAND HAFTIGE NATIONAL STAT

Den 2. juni 1992
stemte danskerne nej
til Maastricht-traktaten

Dansk chok

Det danske nej ved folkeafstemningen om Maastricht-traktaten den 2. juni 1992 chokerede hele Europa. Betød det danske nej, at alle de ambitiøse planer skulle skrinlægges, eller skulle de øvrige medlemslande blot fortsætte med deres ambitioner uden dansk deltagelse? Der gik 48 timer med hektisk politisk aktivitet, inden linjen var klar. Den blev fastlagt på et møde i Oslo og var en klar besked om, at ambitionerne fortsætter – med eller uden Danmark.

Konventet om
Den Europæiske Unions Fremtid
blev nedsat i december 2001

Efter seks måneders intense forhandlinger lykkedes det Danmark at nå til enighed med de øvrige EF-lande om en løsning, hvor Danmark fortsætter som medlem af det europæiske samarbejde, der ændrede navn fra EF til EU. Men Danmark ville ikke deltage i den fælles mønt, i europæisk forvarsamarbejde eller i samarbejdet om retlige og indre anliggender. Danmark var ikke det eneste land, som viste sig at have problemer med at få Maastricht-traktaten godkendt. I Frankrig blev traktaten godkendt ved en meget snæver folkeafstemning. I Storbritannien var traktaten nær aldrig sluppet igennem Underhuset, og i Tyskland var forfatningsdomstolen betænkelig ved traktaten.

Skepsis breder sig

Ledende politikere i Europa oplevede en efter en, hvordan den folkelige opbakning til EU-samarbejdet begyndte at forsvinde. Forklaringerne var mange. Hele EU-systemets manglende gennemskuelighed og åbenhed var en forklaring. At den voksende populistiske højrefløj i store dele af Europa alle brugte EU som en anvendelig syndebuk i indenrigspolitiske diskussioner en anden. Men en ting er sikkert: Netop da det europæiske samarbejde endelig kom så langt, at den politiske dimension kunne sættes på dagsordenen, blev det samtidig populært at kritisere samarbejdet og pege på dets svagheder.

Euroen kom
på gaden den
1. januar 2002

Mest tydelig var tendensen ved EU-topmødet i Nice i december 2000, som resulterede i en traktat, der tydeligt demonstrerede, at den politiske integration ikke længere har opbakning blandt de politiske ledere. Til gengæld har de alle holdt fast i ØMU'en og stået som garanter for den indførelse af euromønter og -sedler, der blev indledt ved begyndelsen af 2002.

Konventet om EU's fremtid

I dag står Europa så over for et nyt stort skridt. I "Konventet om Den Europæiske Unions Fremtid" – eller blot konventet – arbejder 105 personer, med repræsentanter fra blandt andet EU-landenes regeringer og parlamenter, Europa-Kommissionen, Europa-Parlamentet og de 13 ansøgerlandes parlamenter, på at udarbejde et forslag til en europæisk forfatning. Konventets arbejde afsluttes næste sommer, og derefter skal EU's medlemslande afgøre, om de vil sætte sig sammen og skrive en forfatning.

Hvis det bliver tilfældet, er der udsigt til, at Churchill med knap 60 års forsinkelse får opfyldt sine drømme fra 1946. For ikke alene arbejdes der med planerne om et forenet Europa. Hvis alting går efter drejebogen, så afslutter det danske EU-formandskab i december forhandlingerne om en historisk udvidelse af EU med op til ti lande fra Central- og Østeuropa. Så kan jerntæppet endelig begraves.

2001

Nice-traktaten
undertegnes

2002

Euroen kommer på
gaden den 1. januar

2002

Topmøde i København
den 13.-14. december

FREM TIDENS EU

... DENNE TRAKTAT...
... IHERENDE PAR...
... UNION, ...
... TRAKTAT...
... HEN IMOD...
... UNION MELLE...
... HVOR BESLUTNINGERNE...
... SOM MULIGT OG SÅ T...

På denne og næste side kan du læse statsminister Anders Fogh Rasmussens (V) personlige bud på EU's fremtid:

Man kan ikke sige fremtidens Europa uden også at sige EU's udvidelse. EU startede som et samarbejde mellem 6 lande. I dag er vi oppe på 15. Og nu forhandler vi med 12 lande, som også gerne vil være med. 10 af dem er så langt fremme, at der er gode chancer for, at EU i 2004 kan komme til at omfatte hele 25 medlemmer.

Med udvidelsen lukker vi et mørkt og ulykkeligt kapitel i Europas historie. Det tyvende århundrede kastede Europa ud i to verdenskrige, lod totalitære systemer som nazismen og kommunismen ødelægge livet for millioner af mennesker og betød en kunstig opdeling af vort kontinent under den kolde krig.

Det var en vision om en fælles fremtid i frihed, fred og velstand, der ledte EU-samarbejdets grundlæggere i 50'erne. Og det er på denne vision, at vi skal bygge samarbejdet i et udvidet EU.

Dengang var den udenrigspolitiske hovedopgave for efterkrigstidens generation af danske politikere at sikre Danmarks forankring i det europæiske samarbejde. Det afgørende skridt blev taget ved folkeafstemningen i 1972.

Nu er den vigtigste opgave for vores generation at sikre, at landene i Central- og Østeuropa kommer med i det europæiske samarbejde. Derfor er det danske EU-formandskabs hovedambition at afslutte optagelsesforhandlingerne med så mange af disse lande som muligt på topmødet i København i december.

Lykkes det, er udvidelsesprocessen ikke afsluttet. Men det afgørende skridt er taget. Og vi vil være så langt fremme, at rammerne for Europas fremtid for alvor begynder at tegne sig.

Det siger sig selv, at et EU med 25 eller flere medlemslande vil fungere anderledes end det nuværende med 15 medlemsstater. Enhver klub eller forening, der fordobler sit medlemstal, vil skulle forandre sig. Det er også tilfældet for EU.

Fremtidens EU bliver langt mere forskelligartet end det EU, vi kender. Det gælder geografisk, kulturelt og nationalt. Også økonomisk må vi regne med, at forskelle i erhvervsstruktur, indtægtsniveau og levestandard mellem medlemslandene i en årrække efter udvidelsen vil være større end dem, vi kender i det nuværende EU.

Den kendsgerning skal vi tage højde for. Vi er allerede i gang. Et første skridt blev taget med Nice-traktaten. Det nuværende arbejde

(fortsættes på bagsiden)

EU's fremtid til debat

På Det Europæiske Råds møde i den belgiske by Laeken i december 2001 vedtog EU's stats- og regeringschefer den såkaldte Laeken-erklæring, der blandt andet indeholder de fire temaer, som stats- og regeringscheferne skal behandle på den regeringskonference, der begynder i 2004. De fire temaer er

- kompetencefordelingen mellem EU og medlemslandene
- status for EU's charter om grundlæggende rettigheder
- forenkling af traktaterne med henblik på at gøre dem lettere at forstå
- de nationale parlamenters rolle i den europæiske struktur.

Samtidig blev Det Europæiske Konvent – også kaldet EU-Konventet – oprettet med det formål at få svar på disse spørgsmål.

Du kan selv bidrage til debatten om EU's fremtid – og læse mere om EU-Konventet – på webadressen

- www.europa-kommissionen.dk/eu-politik/aktuelt/konvent-fremtid-debat/

EU-Konventets officielle hjemmeside:

- european-convention.eu.int/bienvenue.asp?lang=DA

er langt større end i dag, giver det på mange områder ikke mening at ville lovgive helt ned i detaljen. EU skal kun beskæftige sig med detaljer, hvor det er absolut nødvendigt. Derfor ser jeg også gerne en større klarhed om arbejdsdelingen mellem EU og nationalstaterne. Dette er efter min mening en hovedopgave for de kommende forhandlinger mellem EU-landenes regeringer på den såkaldte regeringskonference, der starter i 2004.

For det tredje finder jeg det vigtigt at fastholde den grundlæggende struktur i EU. Vi har også i fremtiden brug for både Rådet, Europa-Parlamentet og Kommissionen, og at der er en rimelig balance imellem dem. Denne model har vist sin styrke og har været en væsentlig årsag til EU's succes. Med enkelte tilpasninger vil den også kunne sikre, at et EU med op mod 30 medlemslande vil kunne fungere effektivt.

Udvidelsen vil give Europa en styrket rolle på verdensplan. EU er allerede i dag en væsentlig aktør globalt. Et udvidet EU vil blive en helt afgørende medspiller i fremtidens globale samarbejde. Det er en mulighed – og et ansvar – vi skal tage på os.

EU skal ikke lukke sig omkring sig selv, men indgå i et åbent samarbejde med verden omkring os. Det gælder ikke mindst de nærmeste naboer. Mod øst Rusland, Hviderusland, Ukraine og Moldova. Og mod syd landene syd for Middelhavet.

Vi skal også samarbejde med mere fjertliggende lande – ikke mindst dem, vi deler grundlæggende værdier med. Her tænker jeg selvfølgelig først og fremmest på USA. På den måde kan vi arbejde for ikke blot et mere fredeligt og bedre Europa, men for at hele verden kommer til at bygge på frie, åbne og demokratiske samfund.

Det er min vision for fremtidens EU.

For det første er det helt afgørende at sikre, at vi også i fremtidens EU kan træffe effektive beslutninger, der binder medlemslandene. Det er særlig vigtigt for et lille land som Danmark. Vi har brug for et samarbejde, der fungerer, og vi har brug for, at det finder sted efter faste spilleregler. Det betyder, at vi må acceptere, at flere beslutninger kan træffes ved afstemninger, uden at alle skal være enige – også på områder, som vi tillægger særlig betydning. Og det kræver, at vi løbende tilpasser arbejdsgangene i EU, så vi sikrer en praktisk og effektiv tilrettelæggelse af arbejdet.

For det andet betyder udvidelsen, at vi skal skabe et stærkere, men slankere EU. EU skal blive bedre og mere effektiv til at løse de opgaver, som virkelig er grænseoverskridende. Det gælder f.eks. i forholdet til verden omkring os – udenrigspolitisk og sikkerhedspolitisk – samt i spørgsmål som flygtningepolitik og bekæmpelse af international kriminalitet. Samtidig understreger udvidelsen behovet for, at EU bliver bedre til at overlade de spørgsmål til medlemslandene, som bedst løses dér. I et EU, hvor de kulturelle og samfundsmæssige forskelle

(fortsat fra side 11)

i Konventet om Den Europæiske Unions Fremtid og de efterfølgende forhandlinger mellem EU-landenes regeringer bliver det næste vigtige skridt. Også dette arbejde vil resultere i en ny traktattekst.

Hvordan den endelige struktur for samarbejdet i et udvidet EU skal se ud, kan man ikke i dag sige i detaljer. Men man kan trække nogle hovedlinjer op. Jeg ser tre overordnede betingelser for samarbejdet i fremtidens EU.